

BeeHive

השיח ברשתות החברתיות במזה"ת

עורכים: ד"ר הראל חורב, הדס סופר שבתאי

כרך 2, גיליון 3, מרץ 2014

בין רשתות חברתיות, שחרור גנרלים וכיכרות לחם

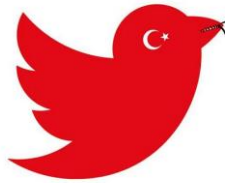
להיכן מועדות פניה של טורקיה?

חי איתן כהן ינרוג'ק

בהתקרב לישראל האחרונה במרוץ לבחירות לרשויות המקומיות שתתקיימנה ב-30 במרץ, דומה כי האווירה בטורקיה דרוכה מתמיד. בחודש האחרון הסעירו שלוש סוגיות מרכזיות את המרחב הציבורי והווירטואלי כאחד: יוזמת ארדואן להגברת הפיקוח על הרשתות החברתיות שהפכה להוראה חד משמעית מרחיקת לכת לחסום את הגישה לטוויטר ב-20 במרץ; שחרור אסירי פרשת "ארגנקון" ומותו של ברקין אלוואן, הנער הצעיר שנפצע במהלך מהומות גזי פארק בחודש יוני האחרון.

בגיליון פברואר האחרון של **ביהייב** דנו בחוקי האינטרנט החדשים שיזם ארדואן, המקנים לממשלה כוח חסר תקדים בכל האמור לשליטה במרחב המקוון.¹ בשל לחץ השלטון הטורקי על התקשורת הממסדית, נותרו הרשתות החברתיות ערוץ יחיד כמעט לקולות אופוזיציוניים עצמאיים, בהם גם כאלו שהביאו לחשיפת הפרשות המביכות בהן מעורבים לכאורה ארדואן ורבים מראשי ה-AKP. עובדה זו היא שהובילה ללא ספק לניסיונותיו של ארדואן להגביל את המרחב המקוון בטורקיה. למרות הביקורת הציבורית המקומית והבינלאומית החריפה כלפי המהלך, ארדואן אינו מגלה סימני רתיעה ואף הקשיח את עמדתו בחודש האחרון. בראיון טלוויזיוני הצהיר ארדואן כי בכוונתו לחסום את הגישה לרשתות יוטיוב ופייסבוק לאחר הבחירות, בטענה כי אלו מסכנות את ביטחונה הלאומי של טורקיה.² הצהרה זו עוררה סערה ברשתות החברתיות. מתנגדיו מיהרו להאשימו בפגיעה חמורה בתדמיתה של טורקיה כלפי חוץ, ובדריסת חירויות הפרט וחופש הביטוי כלפי פנים. חלק מהגולשים אף הרהיבו עוז לאיים בגרימת נזק לראש הממשלה, שעה שצייצו בטוויטר: "אם

תחסום את טוויטר - 'נקליק עליך'.³ גם מעבר לים עוררה התבטאותו של ארדואן הדים, ובביקורת חריפה ששיגר הבית הלבן הוגדר המהלך כפגיעה חמורה בחופש הביטוי.⁴ ארדואן נמנע בתחילה מלהגיב לנושא, אך לאחר שישה ימים נכנע ללחצים והבהיר כי אין בכוונתו לחסום כליל את הגלישה לרשתות החברתיות, אלא רק להגביל את השימוש בהן באופן שיעלה בקנה אחד עם צרכי הביטחון הלאומי של ארצו.

סתימת פיות

בו בזמן, כאות לרצינות כוונותיו הטיל ארדואן על המועצה העליונה לענייני טלוויזיה ורדיו, ה-RTÜK, להוציא אל הפועל את התקנות החדשות, ואף הכריז בנאומו בעיר בורסא ב-20 במרץ כי בכוונתו "להחריב" את רשת טוויטר, המהווה ערוץ מרכזי לפעילות כנגדו. מיד לאחר הנאום ניצלה רשות התקשורת הטורקית (TIB) את הסמכות שניתנה לה בחודש פברואר לחסום אתרי אינטרנט, והגישה לטוויטר נחסמה לאלתר. תזמון ההחלטה איננו מקרי. לפי השמועות הרווחות ברשתות החברתיות מזה כמה שבועות מתכוונים מתנגדי ארדואן לפרסם את "הדלפות יום הדין" – שמועות הנוגעות לכאורה למוסר וחיי האישות של ראש הממשלה – ימים ספורים לפני הבחירות.

מהלך מהיר זה של ראש הממשלה מבטא, אפוא, צעד חשוב בתהליך השתלטותו על כל ערוצי התקשורת במדינה. יש לציין עם זאת שאין ביכולתה של הממשלה הטורקית לכפות שליטה הרמטית על רשת האינטרנט, כשם שעשתה בכלי התקשורת הממסדיים. גולשים כבר מצאו דרכים לעקוף את האיסור, בהן שינוי מדינת מוצא בהגדרות הגלישה או שימוש באפליקציות המציעות נתיבי גלישה חלופיים או הסוואה רשתית כגון Hotspot או Hola ועוד. כך המשיכו הגולשים לבטא ביקורת חריפה כלפי ארדואן, הגם שלעת עתה הם נמנעים מיציאה לרחובות, כדי שלא לספק לארדואן תירוץ לדחיית הבחירות.⁵ בין היתר השוו הגולשים את חסימת הגלישה בטוויטר לזו הנהוגה בסין, וכינו את ארדואן "רודן".⁶ יש לציין כי חרף האיסור נצפו גם תומכי ארדואן "מצייצים" בטוויטר. אלו הפנו אצבע מאשימה לעבר פתהוללה גולן ונאמניו, בטענה כי תנועתו, היזמת, לכאורה שולטת במערכת המשפטית, יזמה את האיסור בניסיון לפגוע בתדמיתו של ארדואן.⁷

סוגיה מרכזית נוספת שהעסיקה את טורקיה רבות בחודש האחרון, היא התופעה הרווחת של מעצרים לתקופות ארוכות בלא גזר-דין. מאז שנת 2007 הושלכו לכלא כמאליסטים, קציני צבא ועיתונאים רבים באשמת 'פעילות חתרנית' כנגד הממשלה, מבלי שהועמדו למשפט. על רקע מחאה ציבורית גוברת לנוכח שחרורם המהיר של העומדים במרכז פרשיות השחיתות מן החודשים האחרונים (בהם בניהם של כמה משרי הממשלה הנוכחית) ובשאיפה להרגיע את הרוחות, קבע הפרלמנט ב-10 במרץ כי תקופת המעצר המירבית בלא גזר-דין תקוצר מעשר שנים לחמש שנים בלבד. החוק החדש הוביל לשחרורם של חמישים ושלושה אסירים מבית הכלא בסיליברי שהפך לסמלם של אסירים פוליטיים כמאליסטים. על האסירים המשוחררים נמנו קצינים המזוהים עם פרשת ארגנקון,⁸ המסמלת את תמצית מאבקי הכוח בין ארדואן לממסד הצבאי-חילוני במדינה, ובראשם הרמטכ"ל לשעבר, אילקר באשבו.

זה המקום לציין כי התחיקה החדשה התאפשרה, בין היתר, הודות לרפורמה מקיפה שערך ארדואן במועצת השופטים והקטגורים (HSYK), אשר הכריעה את מאזן הכוחות בין הרשות השופטת והמבצעת לטובת האחרונה. במילים אחרות, גם על מערכת המשפט בטורקיה הצליח ארדואן להשתלט, במטרה לטהרה מגורמים המזוהים עם יריבו הפוליטי המר, פתהוללה גולן. ברשתות החברתיות לא אחרו הדי המהלך להכות. תומכי גולן מתחו ביקורת נוקבת על רפורמת הממשלה ב-HSYK והתאגדו תחת הסיסמא "הרשות השופטת תחת שליטת הרשות המבצעת"⁹. עם זאת, כמאליסטים ומתנגדי ארדואן אחרים ראו בשחרור אסירי **ארגנקון** צעד חיובי לעתיד טורקיה, וחלקם אף קראו לבאשבו לרוץ בבחירות לנשיאות באוגוסט הקרוב.

מבלי לגרוע מחשיבות הסוגיות שנידונו עד כה, היה זה מותו של הנער בן ה-14, ברקין אלוואן, שנפגע

הבאתי כיכרות לחם

בראשו מתרמיל יריו של גז מדמיע במהלך מהומות גזי פארק עת יצא לרכוש כיכר לחם, שהובילו להתלקחות האווירה הטעונה ברשת ומחוץ לה. גילו של אלוואן שיחק תפקיד מפתח בתעמולת מתנגדי ארדואן ברשתות החברתיות. אלו פרסמו קריקטורות אשר הדגישו את היותו נער צעיר, חף מפשע וקורבן תמים לאלומות הגלויה של כוחות הביטחון (בתמונה). גם כיכר הלחם, על משמעותה הסמלית כמזון בסיסי לעניים, הפכה עתה לסמל פוליטי בעל משמעות הופכית, למעשה, לקופסאות הנעליים שהפכו לסמל השחיתות השלטונית שהתגלתה לאחרונה.

מיד לאחר מותו של אלוואן שינו גולשים רבים את תמונת הפרופיל לאיור דמותו בכנפי מלאך וכיכר לחם בידו (בתמונה), והעלו סיסמאות כמו "ברקין הוא נצח"¹⁰. בתגובה לאלו הפיצו תומכי ה-AKP תמונה בה נראה לכאורה אלוואן מיידה גולות מתכת לעבר כוחות המשטרה, בטענה כי לא היה חף מפשע (בתמונה). אולם מתנגדי הממשלה לא השתכנעו, ועד מהרה התגלגלה המחאה גם לרחובות. הפגנות ענק דווחו בשלושים

ושניים מחוזות שונים ברחבי טורקיה, שהבולטת בהם היא שכונת **אוקמיידאני** באיסטנבול, בה מתגוררת משפחת אלוואן. המתיחות ברחובות הגיעה לשיא בקטטה שפרצה בין מתנגדי ארדואן לתומכיו, במסגרתה נורה למוות אדם הנמנה על האחרונים. חרף התקרית האלימה המשיכו המפגינים להתייצב בכיכרות העיר ובידיהם שלטי מחאה וכיכרות לחם.

הסערות האחרונות וחסימת הגישה לטוויטר הן הוכחה נוספת למרכזיותן של הרשתות החברתיות בשיח הציבורי בטורקיה, הן כאמצעי תקשורת והן כסוגיה בפני עצמה המלמדת על יחסי הפרט והמדינה. ככל שקרב מועד הבחירות המקומיות, הולכות ומחריפות ההאשמות ההדדיות וההדלפות לרשת המבקשות לפגוע בתדמית המועמדים מכל כיווני הקשת הפוליטית. בכך משמשות הרשתות כשחקן חשוב בעיצוב דעת הקהל בתקופה רגישה זו. עבור ארדואן במיוחד, יהוו הבחירות הקרבות צומת דרכים חשוב. הסקרים השונים מנבאים למחנהו תמיכה של 33%-41 מקולות הבוחרים.

הערכה מקובלת היא כי במידה ויזכה לתמיכה של למעלה מ-40% מהקולות, יגדלו סיכוייו של ארדואן להיבחר בבחירות לנשיאות המתוכננות לאוגוסט השנה. עם זאת, כנראה לא ידרוש לעצמו סמכויות נשיא מורחבות כפי שתכנן לפני שפרצו מהומות גזי פארק והסכסוך עם תנועתו של גולן. ארדואן אף עשוי לנסות להקדים את הבחירות הכלליות (הצפויות להיערך ביוני 2015) על מנת לשמור על שיעורי התמיכה הגבוהים. מצד שני, שיעורי תמיכה נמוכים מ-40% יתורגמו כחולשה של ארדואן. אם אכן מהוות הבחירות לרשויות המקומיות מדגם מייצג לקראת הבחירות הכלליות, הרי שקיים סיכוי ששלטונו יתערער ויוחלף אם ישכילו זרמי האופוזיציה להקים ברית שתוכל להרכיב ממשלה במקומו.

השתקפותם של חסרי הישע בסוריה ברשתות החברתיות: ילדים בעין הסערה

ג'ואל ד. פרקר

בשנה האחרונה שיתפו גולשי הרשתות החברתיות בסוריה תמונות של ילדים סובלים, קורבנות מלחמת האזרחים.¹¹ התמונות עוררו הדים ברחבי העולם, והובילו מספר ארגונים לפרסם דוחות המתמקדים במצוקת הילדים הסורים.¹² הדוח שפרסם החודש ארגון **אמנסטי אינטרנשיונל** מאשר כי הממשלה הסורית עושה שימוש בהרעבה כאמצעי לוחמה. מדובר באישום חמור העשוי להשפיע על גורלם של בכירי המשטר, באם יובאו למשפט בעתיד.¹³ אמנם, תמונות המדגישות אלימות כנגד ילדים הופצו ברחבי הרשת מאז ראשית ההתקוממות (מרץ 2011). אולם, נראה כי בחודשים האחרונים גברה תופעה זו והחלה למשוך תשומת לב רבה מבעבר ברחבי העולם למצוקה ההומניטארית בסוריה.

התמונות הקשות, שהופצו ברשתות החברתיות, בהן אף תינוקות ללא רוח חיים שגופם מעיד על תת-תזונה כרונית (בתמונה), חושפים בפני העולם את פני המשטר בדמשק. תמונות הילדים מוכיחות הלכה למעשה כי המציאות שונה למדי מזו שמנסה להציג משטר אסד. הניגוד בין תמונות הילדים מזי הרעב לבין תמונותיה של הגברת הראשונה של סוריה, אסמא אסד, שהופצו בשנה שעברה ברשת אינסטגרם (Instagram), בהן הופיעה יוצקת מרק לקערותיהם של פליטים סורים, מחדד כי התמונות המופצות על ידי משטר אסד אינן אלא תעמולה המבקשת להציגו כשומר הסף של העם הסורי.¹⁴ גם סוכנויות הידיעות הפיצו לאחרונה ברשתות החברתיות תמונות הממחישות

את מצוקת הרעב, כתמונתם של אזרחים המפשיטים גוויית אריה על מנת לאכלו. לצד התמונה הובאו ציטוטים מפסקי הלכה של מנהיגים דתיים המתירים למאמינים נצורים לאכול כל סוג של בשר לשם הישרדותם, כולל כזה האסור למאכל על פי האסלאם, כבשר חתולים, כלבים וכדומה.¹⁵

מחקרים הראו כי לחשיפה לתמונותיהם של בני-אדם הגוועים ברעב ישנן השלכות פסיכוסומטיות על הצופה בהן ללא כל קשר למוצאו, אם כי התגובה עשויה להשתנות בין תרבויות ובהתאם

להקשר.¹⁶ השימוש בתמונות של ילדים סובלים ידוע כאמצעי יעיל במיוחד המעורר אמפתיה ותחושה חזקה של הזדהות, בהיותם חסרי ישע וחפים מפשע, והמחשבה כי אלו עשויים להיות "ילדיך" (ראו תמונה). בהקשר הסורי הילדים נתפשים כקורבן שנקלע בעל כורחו אל לב ליבן

של ההתרחשויות האלימות שיזמו מבוגרים – גורל מר שאין הם ראויים לו.

קבוצה אחרת של תמונות המופצות ברשתות החברתיות מכוונת את העדשה לעבר מצוקתן של האימהות הסוריות למראה ילדיהן הסובלים. לעיתים הן מתועדות נסערות, כשבחיקן ילדיהן הכחוסים, ובמקרים אחרים מציגות התמונות רק אם בוכייה או מספר נשים ביגון (ללא ילדיהן). דיוקן האם האבלה, הפורט על נימי הרגש של בני האדם מכל התרבויות באופן אוניברסלי, נושא משמעות חזקה ומתכתב עם הזיכרון הקולקטיבי לדימוי של מרי האוחזת בידיה את ישו התינוק. גם במקרה זה מוצגות התמונות כנרטיב-נגדי לתעמולת המשטר הסורי המפיץ תמונות של חיילים לצד נשים וילדים בניסיון לטעון כי מטרת הלחימה היא להגן על אזרחיה החלשים של סוריה.¹⁷

בחינת ייצוגם של ילדים בתמונות מלחמת האזרחים בסוריה מלמד על שינוי מהותי שחל למן תחילת הלחימה. בעוד שבראשית המחאה כיכבו ברשתות החברתיות תמונות ההפגנות ומחאות ההמונים נגד המשטר, בהן הוצבו הילדים לא פעם כחוד החנית הקורא לשים קץ לשלטון אסד, הרי שעתה הוחלפו התמונות באמצעים חזותיים המתמקדים בסבלם של הילדים, כמי שנקלעו בעל כורחם לחזית הלחימה. בשלוש השנים האחרונות אכן הפכו רבים מילדי סוריה קורבנות לאלימות הגואה, ובפרט בהתקפות הכימיות שאירעו באוגוסט 2013.

האפקטיביות האוניברסלית של התמונות הקשות המתעדות את סבל הילדים בסוריה הוכיחה את עצמה לא מכבר, ואף הדדה בין כותלי פסגת ז'נבה השנייה, בה הסכים אסד להסיר באופן חלקי את המצור מעל העיר חומס ומחנה הפליטים הפלסטיני אל-ירמוק.¹⁸ אפילו רוסיה, שמאז פרוץ ההתקוממות הקפידה לבטא תמיכה באסד, ואף ניסתה לעכב העברת סיוע הומניטרי לאזרחים הסורים, שינתה את עמדתה בחודש שעבר, ועל רקע לחץ גובר מצד מועצת הביטחון הביעה נכונות לאשר את העברתו של סיוע הומניטרי לאזורי המלחמה.¹⁹

שעה שהתמונות הקשות, המציגות את סבלם של החפים מפשע, ממשיכות להיחשף ברשת, עדיין לא ברור כיצד ישפיעו על המצב בסוריה – האם יולידו תגובה בינלאומית משמעותית יותר במישור ההומניטארי; אולי יעמיקו עוד יותר את האיבה ויתרמו למעגל הקסמים של מעשי נקמה משני צדדי המתרס, או שמא יצרו לחץ פנימי שיתרום להשגת פשרה במלחמת האזרחים. מכל מקום, בטווח

הארוך ניתן להניח שתמונות אלו ינותחו בקפידה, אם כדי לשמש כראיות בבתי-דין בינלאומיים, אם במסגרת מאמצי פיוס, ואם להבניית הנרטיב ההיסטורי סביב מלחמת האזרחים.

הרשתות החברתיות בשירות מאבק הדרווישים

נגד שלטונות הרפובליקה האסלאמית

ד"ר רו צימט

בשנים האחרונות הגבירו השלטונות האיראנים את מאבקם נגד המסדרים הצופים (מיסטיקנים מוסלמים המבקשים להגיע למצב של הכרה וידע של האלוהות), ובראשם מסדר **נעמתוללה גונאבאדי** הנחשב לגדול שבהם וכולל כשני מיליון מאמינים מוסלמים-שיעים. פעולות הדיכוי נגד חברי המסדר כוללות, בין היתר, את זימון חבריו לחקירות, מעצרים, הטלת מגבלות על פעילותם של מרכזי חינוך ולימוד הקשורים למסדר, פשיטות על מרכזים דתיים שונים, פיטורים של חברי המסדר מעבודתם וחסימת אתרי אינטרנט המשמשים את המסדר. החרפת העימות בין המשטר לחברי המסדרים הצופים (דרווישים) באיראן הביאה לאחרונה להרחבת מאבקם גם לזירה המקוונת.

דיכוי פעילותם זרמים אסלאמיים עממיים, שהמסדרים הצופים נמנים על שורותיהם (לצד ביטויים דתיים נוספים כמו, למשל, משיחיות שיעית), מהווה חלק ממערכה כוללת שמנהל המשטר להגברת הפיקוח על חיי הדת במדינה. הפרשנות העממית לאסלאם, אשר יש בה משום קריאת תגר על הממסד הדתי-אורתודוקסי כפרשן הרשמי והבלעדי של האסלאם וערעור על תפיסת "שלטון חכם" ההלכה²⁰ הנהוגה ברפובליקה האסלאמית מאז 1979, מהווה איום תיאולוגי, אידיאולוגי ופוליטי משמעותי למשטר.

בשבועות האחרונים התחדש העימות בין השלטונות לצופים לאחר שאחד מחברי המסדר **נעמתוללה גונאבאדי**, העצור בכלא **אווין** שבטהראן, פתח בשביתת רעב במחאה על שלילת טיפול רפואי מחברי

תהלוכת המחאה מול משרד התובע הכללי בטהראן

מסדר אחרים המוחזקים בכלא. שמונה חברי מסדר נוספים, העצורים בארבעה בתי כלא ברחבי איראן, הצטרפו תוך זמן קצר לשביתת הרעב. במכתב, ששלחו לעלי יונסי, יועץ הנשיא רוחאני לענייני מיעוטים דתיים ואתניים, דרשו שובתי הרעב להפסיק את דיכוי חברי המסדר ולהסיר את האפליה הנהוגה כלפיהם מצד השלטונות.²¹ בעקבות שביתת הרעב יזמו אלפי צופים באיראן ומחוצה לה מערכה הסברתית נרחבת, שהגיעה לשיאה בתהלוכות מחאה שהתקיימו ב-

מאבק חברי המסדר נגד השלטונות נתקל בהתעלמות מוחלטת מצד אמצעי התקשורת האיראנים, למעט כמה אתרי אינטרנט המזוהים עם האופוזיציה הרפורמיסטית ופועלים מחוץ לאיראן. אין זו הפעם הראשונה שהתקשורת האיראנית הממסדית מתעלמת ממאבק הצופים. כך, לדוגמה, התעלמה כמעט לחלוטין משביתת רעב ממושכת של כמה מחברי המסדר, שפרצה במרץ 2013 בבית הכלא **עאדל אבאד** שבעיר שיראז, במחאה על תנאי מעצרם של חברי המסדר ועורכי דינם המוחזקים בכלא **אווין**. ההתעלמות המתמשכת הביאה בפברואר 2014 לדרישת חברי המסדר מהנשיא רוחאני לשים קץ ל"חרם החדשותי" המוטל עליהם מצד אמצעי התקשורת.²² מכל מקום, בהעדר סיקור למאבקם בתקשורת המסורתית, הפכו הרשתות החברתיות לפלטפורמה המרכזית להעברת מסריהם ומחאתם.

החל מראשית מרץ 2014 מדווחים דפי פייסבוק וחשבונות טוויטר המשמשים את חברי המסדר, פעילי זכויות-אדם ופעילים באופוזיציה הרפורמיסטית על מאבקם של חברי המסדר השובתים רעב. בימים שקדמו לתהלוכות המחאה בטהראן שימשו הרשתות החברתיות אמצעי מרכזי לגיוס מפגינים ותומכים והעדכונים שוטפים אודות פעילות המחאה זכו למאות שיתופים ברשת. במהלך העימותים האלימים שפרצו בין חברי המסדר המפגינים לכוחות הביטחון הפכו הרשתות החברתיות מקור כמעט בלעדי להעברת עדכונים שוטפים אודות ההתרחשויות בטהראן. דפי הפייסבוק של האתר **מג'וזבאן נור** (מילולית: הנמשכים אל האור) המשמש את חברי המסדר היוו מקור מידע מרכזי למתרחש בסמוך למשרדי התובע הכללי בטהראן, במיוחד לאחר שהאתר עצמו הושבת למשך מספר שעות, ככל הנראה בעקבות פעילות מכוונת מצד השלטונות.²³

הגולשים העלו לרשת בזמן אמת תמונות ודיווחים על אודות ההתנגשויות בין המפגינים לבין כוחות הביטחון שבמהלכן נעצרו למעלה ממאתיים מחברי המסדר, בהם גם כמה עשרות נשים. לאורך שני ימי תהלוכות המחאה הועלו לפייסבוק עדויותיהם האישיות של פעילי זכויות אדם שנטלו חלק בהפגנות, ובהם סדיקה ח'לילי, אשתו של חמיד-רזא מוראדי, עורך דינו של אחד מחברי המסדר הנתון במאסר, ורזא ח'נדאן, בעלה של עורכת-הדין נסרין סותודה, פעילת זכויות האדם ששחררה בספטמבר 2013 לאחר ריצוי שלוש שנות מאסר פוליטי בכלא **אווין**. ח'נדאן וח'לילי דיווחו בעדותם על יחס ברוטאלי מצד כוחות הביטחון כלפי המפגינים, שכלל שימוש בגז מדמיע ובאלות, משיכת שערותיהן של מפגינות, והכאת מפגינים.²⁴

בתגובות שהועלו ברשתות החברתיות מתחו הגולשים ביקורת חריפה על הפגיעה הנמשכת בזכויות חברי המסדרים הצופים, ודרשו מהנשיא רוחאני לממש את הבטחת הבחירות שלו בנוגע להפסקת האפליה הנהוגה כלפי מיעוטים דתיים וקבוצות דתיות שונות ברפובליקה האסלאמית. בתגובה שהועלתה בדף הפייסבוק של ה-BBC בפרסית, כתב אחד הגולשים כי הצופים נחשבים מיעוט דתי באיראן ואסור להתיר פגיעה בזכויותיהם. "איני דרוויש (כלומר, צופי), איני סוני, איני נוצרי או יהודי, אך כאדם אני חייב להאזין לכאבם של בני-מולדתי, לפחות בפייסבוק", כתב הגולש.²⁵

לסיכום, בעוד המשטר האסלאמי פועל לכפות את פרשנותו האקסקלוסיבית ולשמר את מעמד אנשי הדת הממסדיים, נמשכת פעילות המסדרים הצופים בגלוי, ובכך היא מהווה, למעשה, התרסה תיאולוגית ופוליטית ברורה כנגד השלטונות. פעילות חברי מסדר **נעמתוללה גונאבאדי** ברשתות החברתיות תרמה רבות להגברת המודעות ולגיוס תמיכה ציבורית למאבקם, ובכך חיזקה, ולו במעט, את עמדתם למול המשטר. יש להניח, כי הרשתות החברתיות תוספנה לשמש אמצעי הסברתי מרכזי בידי הצופים באיראן גם בעתיד, ובעזרתן ימשיכו אלו להציע אלטרנטיבה דתית ופוליטית לממסד הדתי הקיים.

¹ חי איתן כהן ינרוג'ק, "טורקיה: בעקבות האח הגדול?" *ביהייב*, כרך 2, גיליון 2 (פברואר 2014).

² Tayyip Erdoğan: Facebook ve YouTube'u kapatacağız, <https://www.youtube.com/watch?v=gGVNaUdIUURU> [Accessed in: March 18, 2014]

³ TwitterıKapatırsan SanaTıklarız

⁴ "Facebook ve YouTube'u Kapatırız Tepki", *Amerika'nın Sesi*, <http://www.amerikaninsesi.com/content/facebook-ve-youtube-u-kapatiriz-a-abd-den-tepki/1866868.html> [Accessed in: March 18, 2014]

⁵ [#SokağaÇıkmakYOKgölümse](#)

⁶ [#DictatorErdoğan](#), [#TwitterBlockedInTurkey](#), [#TwitterKapanıyormuş](#), [#kafesehayır](#) [#direntwitter](#)

⁷ [ParalellerİşBaşında ÖYMTwitterıKapattı](#), [#ParalellerİşBaşında](#)

⁸ במסגרת פרשה זו, שהתפוצצה בשנת 2007, נחקרו ונשלחו למאסר מאות קצינים רבים, אנשי רוח, אקדמאים, פוליטיקאים ועיתונאים, בחשד שתכננו הפיכה נגד שלטון ארדואן ומפלגת הצדק והפיתוח.

⁹ [#YargıYürütmeninEmrinde](#)

¹⁰ [#BerkinElvanÖlümsüzdür](#) [#HoşçakalBerkinim](#)

¹¹ מבין הקשים שבהם לצפייה הוא סרטון וידאו המתאר ילד גוסס כתוצאה מתת-תזונה, שהופץ ברשת בחודש ספטמבר.

<http://www.dailymail.co.uk/news/article-2408747/Syria-video-shows-children-starving-death-war-torn-country-conflict-cuts-vital-supply-routes.html>

¹² <http://english.alarabiya.net/en/views/news/middle-east/2014/03/15/Syria-s-children-its-future-are-at-stake.html>; http://www.huffingtonpost.com/2014/03/15/syria-war-children_n_4967063.html;

Save the Children בקהאם ודיויד בקהאם כמו כן ראו את קטעי הווידאו של ידוענים כדוגמת סטיבן הוקינג עבור הארגון עבור יוניצף:

<https://www.youtube.com/watch?v=-YKlr1Sq-jE#t=50>

<https://www.youtube.com/watch?v=tMNe6LIWxTw>.

¹³ <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-26481422>; "Squeezing the life out of Yarmouk: War Crimes against Besieged Civilians," Amnesty International Report, March 10, 2014, <http://www.amnesty.org/en/library/info/MDE24/008/2014/en>.

¹⁴ http://www.huffingtonpost.co.uk/2013/09/05/asma-al-assad-syrian-presidents-wife-instagram-charity-work-pictures_n_3873433.html.

¹⁵ Steve Nolan, "Starving Syrians Butcher a Zoo's Lion...", *Daily Mail UK*, 29 November, 2013, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2515514/Starving-Syrians-butcher-zoos-LION-eat-worst-sign-desperate-civilians-food.html>.

¹⁶ Peter Lang, Margaret Bradley, and Bruce Cuthbert, "The International Affective Picture System," University of Florida, 2005, <ftp://dhcp-129-105-171-164.psych.northwestern.edu/OpenShare/ESPN/IAPS%201-16/IAPS%201-16/IAPSmanual.pdf>

¹⁷ למשל, קטע הווידאו המפורסם של עלי אל-דיק, "צבא אל-ח'יר סוריה" (בוקר טוב סוריה), המציג נשים נוצריות ומוסלמיות משוחחות סביב שולחן, ומיד לאחר מכן עוברת המצלמה לחיילים המתכוננים אלי קרב, ברמזו על כך שהחיילים עושים את המוטל עליהם במטרה להגן על הנשים.

¹⁸ <http://www.reuters.com/article/2014/03/14/us-syria-crisis-humanitarian-idUSBREA2D16J20140314>

¹⁹ <http://www.opendemocracy.net/opensecurity/james-denselow/syria-from-corridor-diplomacy-to-humanitarian-corridors>.

²⁰ למאמר הדן בגישת המשטר באיראן לתופעות של אסלאם עממי, מסדרים צופיים וביטויי משיחיות ראו: רז צימט, "גילויי משיחיות וצופיזם מול אסלאם שמרני ברפובליקה האסלאמית של איראן," *זמן איראן*, גיליון מס' 4 (23 ביולי 2007), <http://humanities.tau.ac.il/iranian/he/pre/9-iran-pulse-he/73-4>.

²¹ <http://www.rahesabz.net/story/80963> .

²² <http://www.majzooban.org/fa/exclusive/exclusive-news/8431> -نامهی-در-اویش-زندانی-به-روحانی-«-اگر-غم-8431-
html آسیب-زوال-دارید،-ستم-بر-درویشان-را-پایان-دهید» .

²³ <https://www.facebook.com/majzooban> , <https://www.facebook.com/akhbar.majzooban> .

²⁴

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10152246995753954&set=a.76709008953.72388.75638168953&type=1> ; <https://www.facebook.com/majzooban.org> . 11 במרץ, 2014

²⁵ <https://www.facebook.com/bbcpersian> . 7 במרץ, 2014